

Cyprus je jej domovom. Ostrov Afrodity. Ostrov hornatý, vlastník vzácnych architektonických skvostov, ktorých vek datujú až do obdobia pred 4 000 rokmi. Keby som vraj prijala jej pozvanie a navštívila jej krajinu, zaviedla by ma k zrúcaninám Afroditinho chrámu, i do Kyrenie, kde sú mnohé pamiatky na obdobie byzantskej ríše, aj do Famagusty, mesta, kde sú nielen dobré podmienky na kúpanie a vodné športy, ale kde možno nájsť aj doklady o tom, ako tu žili obyvatelia Cypru v 14. storočí.

Nadovšetko rada by mi však ukázala svoju rodnú dedinu Vasa, blízko mesta, kde žije teraz, Limassolu, všetky jej vinice i hory, čo ju obklopujú. Dedinu, s ktorou nestratila kontakt, lebo tam denne dochádza do práce.

„Odchádzam skoro ráno a do dvanástej pracujem. Popoludní sa venujem svojmu povolaniu spisovateľky. Pišem. Po desiatich rokoch ustavičnej vyčerpávajúcej práci novinárky v rozhlase a v redakcii novín som si uvedomila, ak sa chcem popritom venovať aj vlastnej tvorbe, písanie by sa mi stalo rutinou, alebo čímisi, na čo by som, popri novinárskom

bez stáleho strachu o zajtrajšok.“

Elli Peonidouová, poetka a spisovateľka, je matkou dvoch detí: syna Nicosu, ktorý študuje v Nemeckej demokratickej republike kybernetiku a dcéry Meliny, ktorá študuje v Moskve na Čajkovského konzervatóriu.

„Môj manžel je literárny kritik.

mesta Šumen. Spolu s Elli sme kráčali po stopách prvých bulharských panovníkov. Našli sme stopy chána Asparucha, ktorý mesto založil, základy opevnení chána Omurtaga, pozostatky hradieb z dôb vlády cára Simeona, v ktorých mesto preživalo svoj najväčší rozkvet. Pri pozostatkoch Ma-

svoj život. Karel Škorpil sa v blízkosti archeologických vykopávok v Pliske dal aj pochovať!

Opäť autobus. A v ňom, skôr ako sme prišli do Madary, pevnosti, ktorá hrala pri obrane Plisky významnú úlohu, mi Elli začala o nej rozprávať.

„Madara sa predtým volala

archeológovia odkryli dvojité hradby — za prvými ležalo vonkajšie mesto, za druhými vnútorné. Mesto vládarov s budovami, čo zdobili ornamenty z kameňa a dreva, bohato maľované.

Vravela mi aj o meste Šumen, čo vzniklo takisto za vlády Simeona a do ktorého sa práve v časoch národnej obrody sústreďoval národný život. V ňom sa hralo aj po prvý raz divadlo.

„Je rodným mestom mnohých významných osobností. Spisovateľov Ilju Blaskova, Vasilu Dumeva, významných činiteľov Dimitrija Blagoeva i Vasilu Kolarova.

ELLI Z OSTROVA AFRODITY

remesle, nemala vôbec čas. A tak som sa rozhodla: zamestnala som sa v obchode, aby som si k písaniu stolu a stroju, so svojimi myšlienkami, čo ma znepokojujú, mohla sadnúť svieža a písať príbehy a verše o ľuďoch, ktorých osudy nie sú mi ľahostajné.“

Mala pätnásť či šesťnásť rokov, keď napísala prvú báseň? Keď bola dvadsaťročná, začala sa u nich vojna s Angličanmi. Vtedy ona a iní talentovaní ľudia jej generácie prestali písať o láske. Písala o túžbe po slobode, po mieri. A teraz „znie to neuveriteľne, píšeme o láske — v našich rokoch!“ Vrávi mi.

„Môj priateľ, sovietsky spisovateľ Jurij Nagibin, keď bol u nás na návšteve, sa ma raz opýtal — tvoje verše sú heroické, prečo? Nebola si nikdy zaľúbená? Odvetila som mu — možno, nepamätám si. Všetko, na čo si spomínam — boli ťažké roky. Dostal u nás pretrvávajúca nepriaznivá vnútropolitická situácia, ktorú zhoršuje neustále napätie medzi gréckymi a tureckými Cyperčanmi. Je to tragické, lebo moja krajina je veľmi krásna a akoby stvorená pre lásku a mier. I ľudia v nej netužia po ničom inom, len aby mohli v pokoji vychutnávať dni,

V Sofii študoval filozofiu a históriu a po návrate domov začas pôsobil ako redaktor v časopise Char. A teraz, je tomu už pätnásť rokov, čo pracuje v mestskej organizácii Pokrokovej strany pracujúcich Cypru AKEL v meste Limassol. Sofia a celé Bulharsko, ktoré sme s manželom prešli krížom-krážom, je nám obom veľmi blízke. Spoznávali sme jeho kultúru i históriu a neprestali sme ho obdivovať. Je nám obom ako druhá vlasť, do ktorej sa radi vraciame ako domov.“

Vedela som, že to nehovorí len zo zdvorilosti, len preto, že sme sedeli na brehu Čierneho mora na pláži neďaleko Varny a že by chcela lichotiť našim hosťom. Jej slová boli bez páťosu. Stylizovala ich jednoducho a vrúčne.

Na druhý deň v autobuse ktorý nás viezol na miesta najstarších bulharských dejín, mi porozprávala mnohé, čo som dovtedy sama nevedela. História Bulharska je jej rovnako blízka ako história jej rodnej krajiny, vlastného národa.

Autobus nás spolu s hosťami XII. sympózia priateľov bulharskej krásnej literatúry viezol cez Varnu do Plisky, prvého hlavného mesta bulharského štátu, čo leží len pár desiatok kilometrov od

lého a Veľkého palaca sme videli aj základy obytných domov, do ktorých viedlo ústredné kúrenie, trubky z hliny a olova, ktorými do nich privádzali vodu. A dokonca aj kanalizáciu, ktorú v základoch domov odkryli archeológovia.

„Do mesta viedli štyri brány,“ upresňuje Elli a upozorňuje ma aj na hradby postavené z mohutných kamenných kvádrov. „Bolo to dôstojné sídlo prvých bulharských vládcov, však?“

A čo som naozaj nevedela, že históriu Plisky súčasníkom odkryl český archeológ, Karel Škorpil spolu s akademikom, riaditeľom Ruského archeologického múzea v Konstantinopole Fedorom Uspenským v rokoch 1899—1900. Obaja nielenže dali základy bulharskej archeológii, ale tejto vednej disciplíne zasvätili celý

Mundraga. Mala výhodnú polohu: z troch strán bola chránená vysokými skalnými stenami; na severnej strane, kde bola najľahšie prístupná, vybudovali hrubé múry a bránu s dvoma päťbokými vežami. A predsa najslávnejší je skalný reliéf, ktorý vytesali dávní umelci: postava jazdca na koni, pod ktorým je oštepom prebodnutý lev. Symbol víťazstva nad vonkajšími i vnútornými nepriateľmi.“

Reliéf v skale zdola takmer nebolo vidno. V tej chvíli mal zlé osvetlenie, ale ako slnko vyšlo ešte vyššie, stal sa jasným, zreteľným.

Neďaleko Madary a blízko mesta Šumen na miestach, kde podľa legendy chán Asparuch zabolol meč a povedal — tu sa bude rozprestierať bulharský štát, na počesť 1 300. výročia trvania bulharského štátu postavili monument. Pamätník, pre ktorý sochy v nadživotných veľkostiach vytesal sochár Krum Damjanov, o ktorom hovoria, že do nich vložil srdce. Ak tam pobudnete, aj sami to zistíte, povedala nám mladá sprievodkyňa.

Elli mi potom začala rozprávať o meste Preslav, druhom hlavnom meste Bulharska, v ktorom

Istý čas tu žil aj Kossuth po porážke revolúcie v Uhorsku a ešte predtým, ako ho vypovedali do Malej Ázie.“

A potom sme s Elli mali oči len pre prírodu. Pre skalné krásy útvary Šumenskej náhornej planiny. Prirovnávali sme ich k prírodným amfiteátrom s dokonalou akustikou. Ľudský hlas v nich zvučal ako zvon. A ako zapadalo slnko a tieň okolitých mohutných stromov a skál začali vytvárať v pozadí kamennej jaskyne neopakovateľné obrazy, zmlkli sme a pozorovali toto veľkolepé divadlo. Vnímali jeho tisícročnú krásu, privlastňovali sme si ju. Patrila nám rovnako ako ľuďom pred nami. Patrila nám rovnako, ako bude patriť tým, čo prídu po nás.

Dýchla na nás história.

Boli sme v jej zajatí.

Elli z ostrova Afrodity i ja.

1. Elli Peonidouová, poetka z Cypru
2. a 3. V uliciach Nikózie, hlavnom meste Cypru

Snímky
MILAN RUSKO a autorka

BLANKA POLIAKOVÁ